Tokat Merkez ve İlçelerindeki Tarım Alet ve Makina İmalatçılarının Durumu ve Sorunları

Gazanfer Ergüneş Ebubekir Altuntaş Sefa Tarhan
Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları Bölümü, 60240, Tokat

Özet: Bu çalışmada, Tokat ili merkez ve ilçelerindeki tarım alet ve makina imalatçılarının durumu ve sorunları konusunda bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasında; ankete katılan firmaların yapısal durumları, işgücü durumu, makina teçhizat (tezgah) durumu, alet ve makina üretim ve kapasite durumu gibi konular yanında üretim şekli, pazarlama, sermaye ve kredi durumu, yedek parça, garanti ve servis durumu ile tarım makinaları dışındaki uğraşılar ve mevcut sorunları ele alınmıştır.
Anahtar kelimeler: Tokat, tarım alet ve makinaları, sanayi, imalat kapasitesi, pazarlama

The Present Situation and Problems of Agricultural Machine Manufacturers in Tokat Province

Abstract: In this study, the survey was conducted to determine the present situation and problems of the firms that manufacture agricultural machines and tools in Tokat province. The survey results were evaluated in terms of the structural and legal conditions of the firms, annual productions levels, the features of manufacturing machines and tools owned by the firms, employment features, financial and marketing conditions, customer services after sale.
Keywords: Tokat, agricultural machines and tools, industry, manufacturing capacity, marketing

1. Giriş

Tokat ili, tarım alet makinaları imalat sanayi bakımından bölgede önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Yörede tarım ürünleri yetiştiriciliği; hububat ve şeker pancarı başta olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Buna bağlı olarak da farklı alet ve makinaların kullanımı söz konusu olmaktadır. Tarım alet ve makina imalatçıları, Merkez ilçe başta olmak üzere Turhal, Niksar, Erbaa, Reşadiye ve Zile ilçelerinde yoğunluk kazanmıştır. İmal edilen alet ve makinalar daha çok yörede kullanılmakta, bunun yanında yakın illere ve Doğu Anadolu Bölgesine de pazarlanmaktadır.
Son yıllarda bazı araştırmacılar, Türkiye'de il ve bölge bazında tarımsal mekanizasyon durumu, traktör ve alet ve makina varlığı, imalat durumları ve stratejileri üzerine çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Coşkun ve ark., 1998), (Eker, 2003), (Sabancı ve ark., 2003), (Altuntaş ve Demirtola, 2004), (Evcim ve ark., 2005).

Bu çalışma; yörede yer alan tarım alet ve makinaları imalatçılarının yapısal durumu, imalat durumu, üretim şekli vb. konularla birlikte üretimde karşılaşılan temel sorunların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bunun yanında, Ergüneş ve ark. (1994), tarafından daha önce yapılan benzer bir çalışmanın 10 yıllık bir veri yenilenmesi de amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Metod

Tokat ili Merkez ve diğer ilçelerdeki tarım alet ve makina imalatçılarının belirlenmesi amacıyla Makine Mühendisleri Odası Tokat Şubesi'nden temin edilen imalatçı adres listesi esas alınmıştır.

Merkez ilçe ile birlikte 6 ilçede (Turhal, Zile, Niksar, Erbaa ve Reşadiye) belirlenen toplam 51 imalatçıdan yapılan ön incelemede 14 tanesinin imalat işini değişik nedenlerle bıraktığı tespit edilmiş ve kalan 37 firma araştırma kapsamına alınmıştır. Bu firmalarla yüz yüze anket çalışması yapılmış olup, çalışma 2004 yılı verilerini içermektedir.

Anket yapılan firma sahiplerine;
- Firmaların yapısal durumu
- Tarım alet ve makine imalat durumu
- Üretim Şekli, pazarlama, sermaye ve kredi ilişkileri
- Yedek parça, garanti ve servis durumu
- Tarım makinaları imalatı dışındaki uğraşıları

ana başlıklarında bir çoğu çoktan seçmeli toplam 36 soru yöneltilmiştir.

3. Araştırma Sonuçları

3.1. Firmaların Yapısal Durumu

Firmalar kuruluş yılı bakımından incelendiğinde; merkez ilçede en eski kuruluş tarihine sahip üç firma (1960, 1964 ve 1966) bulunmaktadır. Daha sonra altı firma 1970'li yıllarda kurulmuş, genel olarak firmaların

kuruluş tarihleri 1980 ve 1998'li yıllarda yoğunluk kazanmıştır. İlçelerde (Turhal, Niksar, Erbaa, Reşadiye, Zile) en eski kuruluş tarihine sahip iki firma 1950 ve 1965 yıllarında kurulmuş olup 5 firma 1970'li yıllarda, 4 firma 1980'li yıllarda ve diğer 4 firma da 1990'lı yıllarda kurulmuştur.

Firmaların hukuki durumları ele alındığında; merkez ilçede toplam 20 firmadan 16'sı adi şirket ve 4'ü limitet şirket konumundadır. İlçelerde 17 firmadan 15 tanesi adi şirket ve 1 firma limitet ve diğer 1 firma ise anonim şirket statüsündedir.

Firmaların mülk ortaklık durumlarına bakıldığında; merkez ilçede toplam 20 firmadan 4 firmada (% 20) ortaklık söz konusu değildir. Geri kalan 16 firmada (% 80) ise, 2-4 kişilik ortaklık söz konusudur. İlçelerde 17 firmadan 13'ünde (% 76.5) ortaklık bulunmazken 4 firmada 2 kişilik ortaklık bulunmaktadır.

Firma sahiplerinin kişisel nitelikleri ve sosyal özelliklerinin firmaların yönetim biçimi, organizasyonu, teknolojik yenilikleri benimseme ve uygulama gibi faktörler üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünden, firma sahiplerinin yaşı, öğrenim durumu ile iş tecrübesi ankette yer almış ve sonuçlar, Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Tokat Merkez ve ilçelerdeki firma sahiplerinin yaş, öğrenim ve iş tecrübesi durumları

İlçeler	Yaş	Firma Sayısı	Oran (%)	Öğrenim Durumu	Firma Sayısı	Oran (%)	İş tecrübesi (yıl)	Firma Sayısı	Oran (%)
Merkez İlçe	21-30	-	-	İlkokul	12	60.0	11-20	6	30.0
	31-40	3	15.0	Ortaokul	2	10.0	21-30	4	20.0
	41-50	6	30.0	Meslek Lisesi	5	25.0	31-40	6	30.0
	51-60	6	30.0	Yük.okul/Üniversite	1	5.0	≥41	4	20.0
	≥61	5	25.0						
	Toplam	20	100	Toplam	20	100	Toplam	20	100
Diğer İlçeler	21-30	3	17.65	İlkokul	12	70.6	11-20	6	35.3
	31-40	5	29.41	Ortaokul	3	17.6	21-30	5	29.4
	41-50	4	23.53	Meslek .Lisesi	1	5.9	31-40	2	11.8
	51-60	5	29.41	Yük.okul/Üniversite	1	5.9	≥41	4	23.5
	≥61	-	-						
	Toplam	17	100	Toplam	17	100	Toplam	17	100

Çizelge 1 incelendiğinde, merkez ilçede bulunan firma sahiplerinin %60'ı 41-60 yaş grubunda bulunmaktadır. Öğrenim durumu dikkate alındığında, firma sahiplerinin % 60'ı ilkokul mezunu olup, 20 firma sahibinden sadece 1 kişi yüksekokul mezunudur. İş tecrübesi açısından bakıldığında, firmaların % 50'sinin 11-30 yıl arasında iş tecrübesine sahip olduğu görülmektedir. İlçelerde bulunan firma sahiplerinin % 52.94'ü, 31-50 yaş grubunda bulunmaktadır. Öğrenim durumları dikkate alındığında, firma sahiplerinin % 70.6'sı ilkokul mezunu olup, 17 firma sahibinden sadece 1 kişi yüksekokul mezunudur. Firmaların % 64.7'sinin 11-30 yıl arasında iş tecrübesine sahip olduğu görülmektedir.

Firmaların bina varlığının mülk, kira olması durumu göz önüne alındığında, merkez ilçedeki firmaların % 90' ı, ilçelerdeki firmaların da % 76.5'ı kendi mülkleri olan binada imalat yapmaktadırlar (Çizelge 2). Firmaların bina kira bedelleri yıllık olarak 400 ile 1200 TL arasında değişmektedir.

Çizelge 2. Tokat Merkez ve ilçelerdeki firma binasının mülk ve kira olma durumu

İlçeler	Bina Durumu	Firma Sayısı	Oran (%)
Merkez İlçe	Mülk	18	90.0
	Kira	2	10.0
	Toplam	20	100
Diğer İlçeler	Mülk	13	76.5
	Kira	4	23.5
	Toplam	17	100

Firmaların bina kapalı alan varlığı, Çizelge 3'de verilmiştir. Buna göre, merkez ilçede 100 m²'ye kadar kapalı alana sahip firmalar, toplam firmaların %30'unu oluşturmakta iken, 801 m² ve yukarı kapalı alan varlığına sahip firmalar ise toplam firmaların %20'sini oluşturmaktadır. İlçelerde, kapalı alan varlığı incelendiğinde, 100 m²'ye kadar kapalı alana sahip firmalar 17

firmanın % 23.5 'ini oluşturmakta, 501-801 m² ve yukarı kapalı alan varlığına sahip firmalar %11.8'ini oluşturmaktadır.

Çizelge 3. Tokat Merkez ve ilçelerdeki firma binasının kapalı alan varlığı durumu

İlçeler	Kapalı Alan (m^2)	Firma Sayısı	Oran (%)
Merkez İlçe	<100	6	30.0
	101-300	8	40.0
	301-500	2	10.0
	501-800	-	0.0
	≥801	4	20.0
	Toplam	20	100
Diğer İlçeler	<100	4	23.5
	101-300	10	58.8
	301-500	1	5.9
	501-800	2	11.8
	≥801	-	-
	Toplam	17	100

Firmalarda çalışan eleman sayısı durumları incelendiğinde, merkez ilçede firmaların % 75'i 1-5 eleman çalıştırırken, hiç eleman çalıştırmayan firma sayısı % 5 düzeyindedir. İlçelerde % 94.1'i, 1-5 eleman çalıştırırken % 5.9'u 6-10 eleman çalıştırmaktadır (Çizelge 4).

Çizelge 4. Tokat Merkez ve ilçelerdeki firmalarda çalışan eleman sayıları

İlçeler	Çalışan Sayısı	Firma Sayısı	Oran (%)
Merkez İlçe	0	1	5
	1-5	15	75
	6-10	3	15
	11-20	1	5
	Toplam	20	100
Diğer İlçeler	0	-	-
	1-5	16	94.1
	6-10	1	5.9
	11-20	-	-
	Toplam	17	100

Firmalarda çalışanların mesleki durumu incelendiğinde, merkez ilçede aile fertlerini çalıştıran firmalar % 75, dışarıdan yetişmiş eleman % 40, dışarıdan mühendis ve yönetici çalıştıran % 20 firma bulunmaktadır. İlçelerde firmalarda çalışanların % 70.6 'sını aile fertleri oluştururken, dışarıdan vasıfsız eleman çalıştıran firmalar % 23.5'i, mühendis ve yönetici çalıştıran firma ise % 5.89'dur.

Firmaların geçici işçi çalıştırma bilgileri Çizelge 5'de verilmiştir. Buna göre, firmalarda çalışan geçici işçi sayısı yaz aylarında artış göstermektedir. Ancak, merkez ve ilçelerde firmaların % 65-70 oranında geçici işçi çalıştırmadığı görülmektedir.

Çizelge 5. Tokat Merkez ve ilçelerdeki firmalarda geçici işçi sayıları

İlçeler	Geçici İşçi Sayısı	Firma sayısı	Oran (%)
Merkez İlçe	-	14	70.0
	1-4	4	20.0
	5-10	2	10.0
	Toplam	20	100
Diğer İlçeler	-	11	64.7
	1-4	5	29.4
	5-10	1	5.89
	Toplam	17	100

3.2. Firmaların İmalatta Kullandığı Makina Teçhizat Durumu

Tokat ili merkez ve ilçelerdeki firmaların tarım alet ve makina imalatında kullandıkları makina-teçhizat (tezgah) durumları (tipi, modeli ve sayısı), Çizelge 6'da verilmiştir.

Buna göre, matkap, testere tezgahı ve elektrik ark kaynağı yaklaşık % 70 ve üzerinde bir orana sahip tezgahlar arasındadırlar. Firmaların imalat için gereksinim duyulan temel tezgah ve makinalarına nispeten sahip oldukları söylenebilir. Çok farklı tezgah ve makinalar, merkez ve ilçelerde bulunmakta olup, tezgah ve makinaların modelleri, 1958-2003 yılları arasında değişmektedir.

3.3. Firmaların İmalat Durumu

Merkez ve ilçelerdeki imalatçıların yıllık üretim ve kapasite durumlarını içeren bilgiler, Çizelge 7'de verilmiştir. Buna göre firmalar, üretim kapasitelerini tam olarak kullanamamaktadırlar. Tüm alet ve makine üretimi dikkate alındığında, ortalama kapasitenin, merkezde % 46.44, ilçelerde ise % 50.25 civarında olduğu görülmektedir. Toprak işleme alet ve makinaları imal eden firmalarda kapasite kullanımı, merkezde % 40.57 ve ilçelerde ise, % 47.84 iken, hasat ve harman makinası imal eden firmalarda, merkezde % 39.14 ve ilçelerde ise % 69.2, diğer tarım alet ve makinaları imalatçılarında ise kapasite kullanımı, merkezde % 41.49 ve ilçelerde ise, % 43.5 oranında olmaktadır. Firmaların bir önceki yıla göre imalat durumlarındaki değişim incelendiğinde; merkez ilçedeki firmaların % 65'i üretimde değişim olduğunu belirtmiş ve bunlardan 5 firma artış, 8 firma düşüş olduğunu söylemiştir. İlçelerde ise 14 firma (% 82.35) değişim olduğu belirtilmiş olup, bunların 12 tanesi düşüş, 2 tanesi de artış olduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 6. Merkez ve ilçelerdeki firmaların makine-teçhizat durumları

İlçeler	Merkez İlçe						Diğer İlçeler					
Tezgah ve makine	Model	Firma Sayısı	Oran (%)	Tezgah Sayısı			Model	Firma Sayısı	Oran (%)	Tezgah Sayısı		
				1	2	≥3				1	2	≥3
Torna	1960-2000	14	70	5	12	9	1960-1965	6	35.29	5	2	-
Matkap	1958-1998	19	95	10	8	19	1976-1996	13	76.47	11	4	-
Pres(eksantrik, hidr.)	1980-2002	7	35	5	2	6	1960-1999	8	47.06	7	2	-
Testere(dairesel, şerit)	1970-2000	13	65	14	2	-	1976-2000	13	76.47	12	2	-
Oksi-asetilen kaynak	1970-1990	8	40	7	2	-	1976-1990	3	17.64	3	-	-
Kaynak mak (elektrik)	1960-2001	20	100	5	16	43	1960-1998	16	94.12	10	6	8
Giyotin makas	1979-1996	8	40	7	-	3	1992-1995	3	17.64	2	2	-
Abkant pres	1979-2003	7	35	4	4	3	-	-	-	-	-	-
Silindir	1986-1998	6	30	6	2	-	1990-2000	2	11.76	2	2	-
Vinç	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Punta kaynak mak.	1978	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vargel	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kombine makas	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompresör	1970-2000	13	65	12	-	3	1980-2003	8	47.06	6	4	-
Taşlama tezgahı	1978	1	5	1	-	-	1980-1990	4	23.53	4	-	-
Gaz altı kaynak mak.	1980-1986	3	15	2	-	8	1990-1998	3	17.64	2	-	4
Plazma	-	1	5	1	-	-	1997	1	5.88	1	-	-
Zımpara taşı	1970	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dikiş makinası	1985	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Şahmerdan	-	-	-	-	-	-	1980-1987	4	23.53	4	-	-

Çizelge 7. Merkez ve ilçelerdeki firmaların tarım alet ve makinalarının yıllık üretim ve kapasite durumları

İlçeler	Merkez İlçe				Diğer İlçeler			
Tarım Alet ve Makinası	Firma Sayısı	Yıllık Kapasite		Kapasite Kullanımı (%)	Firma Sayısı	Yıllık Kapasite		Kapasite Kullanımı (%)
		Mevcut	Teknik			Mevcut	Teknik	
Kulaklı pulluk	-	-	-	-	2	35	70	50
Kültüvatör	2	75	95	78.95	4	83	325	25.54
Dişli tırmık	2	40	300	13.33	9	128	240	53.33
Diskli tırmık	3	90	150	60	-	-	-	-
Dipkazan	-	-	-	-	1	5	8	62.50
Ekim makinası	2	75	175	42.86	-	-	-	-
Pancar çapa mak.	1	5	30	16.66	-	-	-	-
Pancar sökme mak	1	15	30	50	-	-	-	-
Fide dikim mak.	1	10	25	40	-	-	-	-
Kanatlı orak mak.	5	310	685	45.26	1	245	300	81.66
Harman makinası	11	297	1340	22.16	2	295	350	84.29
Tarım arabası	13	387	1155	33.51	9	73	145	50.34
Saman aspiratörü	1	50	50	100	-	-	-	-
Tesviye küreği	2	65	135	48.15	-	-	-	-
Su tankeri	5	79	220	35.91	1	5	20	25
Merdane	1	10	100	100	2	20	50	40
Traktör ön kepçesi	2	100	195	51.28	-	-	-	-
Yem kırma mak.	1	5	100	5	-	-	-	-
Pancar sökme çatalı	-	-	-	-	1	25	60	41.66
Arazi silindiri	-	-	-	-	1	5	10	50
Deste toplama mak.	-	-	-	-	1	10	30	33.33
Traktör emn. kabini	-		-	-	1	404	500	80.80
Pancar kepçesi	-	-	-	-	1	5	20	25

3.4. Malzeme Temin ve Enerji Tüketim Durumları

Firmalar imal ettikleri hemen hemen tüm alet ve makinalar için bazı parçaları yan sanayiden temin yolunma gitmektedirler. Bu parçaların alet ve makine
üzerindeki oranları ise makine tipine göre farklılık göstermektedir.

Firmalar, malzeme temin etme konusunda da bazı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar; fiyatların yüksek olması, gerektiği zaman malzeme bulamamak, nakliye vd. sıralanmaktadır. Bu sorunlar arasında; malzeme fiyatlarının yüksek olması sorunu, merkez ilçede % 70, ilçelerde % 76.5'lik bir oranla ilk sırayı almaktadır. Bu durum, imalatçıların daha çok kullandıkça malzeme temin etmelerine neden olmaktadır. İkinci sıradaki sorun, merkez ilçede % 40, ilçelerde % 52.9'luk bir oranla nakliye sorunudur. Yine gerektiği zaman malzemeyi bulamama problemi merkez ilçede % 15, ilçelerde ise, % 29.4'lük bir pay almaktadır. İş yoğunluğunun yıl içindeki dağılımı; imalat, montaj, satış açısından değişiklik göstermektedir. İmalat açısından Aralık-Mart ayları arası, montaj açısından

Nisan ayı, satış açısından ise, Mayıs-Ağustos ayları yoğun aylardır. Firmaların üretimde kullandıkları malzemeyi temin şekillerini içeren bilgiler, Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8. Merkez ve ilçelerdeki firmaların malzeme temin şekilleri

İlçeler	Merkez İlçe		Diğer İlçeler	
Malzeme Temin Şekli	Firma sayısı	Oran (%)	Firma sayısı	Oran (%)
Kendi imalatı	2	10.0	1	5.9
Yan sanayi	17	85.0	14	82.3
Diğer	1	5.0	2	11.8
Toplam	20	100	17	100

Firmaların yıllık elektrik enerjisi tüketimleri, merkez ilçede 0-5000 kWh/yıl (%70), ilçelerde ise, % 76.5 oranıyla 0-5000 kWh/yıl arasında olduğu görülmektedir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Merkez ve ilçelerdeki firmaların yıllık elektrik enerjisi tüketimleri

İlçeler	Merkez İlçe		Diğer İlçeler	
Elektrik Enerjisi Tüketimi (kWh/yıl)	Firma sayısı	Oran (%)	Firma sayısı	Oran (%)
0-2500	7	35.0	5	29.4
2501-5000	9	45.0	8	47.0
5001-7500	1	5.0	2	11.8
7501-10000	2	10.0	1	5.9
≥10001	1	5.0	1	5.9
Toplam	20	100	17	100

3.5. Üretim Şekli, Pazarlama, Sermaye ve Kredi İlişkileri

Firmaların üretim şekli incelendiğinde merkez ilçede % 55'inin ve ilçelerde % 70.6'sının sipariş üzere üretim yaptığı görülmektedir. Firmaların merkez ilçede % 60'ı ve diğer ilçelerde % 11.8'i il dışına mallarını pazarlayabilmektedir. Bu iller arasında Amasya, Çorum, Sivas, Yozgat, Samsun, Ordu, Erzincan, Erzurum, Malatya, Gaziantep, Kahramanmaraş, Konya, İstanbul illeri yer almaktadır. Merkez ilçede sadece 1 firma yurt dışına ürettiği ürünleri pazarlamaktadır.

Firmaların imal ettikleri ürünleri doğrudan kendileri pazarladıkları gibi, tarım kredi kooperatifleri ve bayiler aracılığıyla pazarladıkları görülmektedir. İmalatçı firmalar ürettiği ürünlerini büyük oranla kendileri pazarlamaktadır. Bu oran merkez ilçede % 90, diğer ilçelerde ise % 100 civarındadır. Diğer pazarlama kanalları ise çok düşük düzeyde kalmaktadır. Kooperatifler aracılığıyla ürünlerini pazarlayan firma oranı merkezde % 15 ve ilçelerde ise, % 5.9 iken, bayileri aracığıyla pazarlayanlar merkezde % 25, ilçelerde ise % 5.9 dur.

Firmaların ürettiği ürünleri peşin, vadeli, ve devamlı müşteriye toleranslı olarak satış durumları söz konusu olup, merkez ilçede % 90 (18 firma) oranında ilçelerde ise tamamının peşin olarak satış yaptığı görülmektedir. Devamlı müşteriye toleranslı olarak satış yapan merkezde ve ilçelerde üçer firma bulunmaktadır. Vadeli olarak satış yapanlar ise merkezde 9 ilçelerde toplam 10 firmadır. Vade uygulama süresi 2-12 ay arasında değişiklik göstermektedir. Firmalardan ürettiği ürünler için deneme raporu alanlar merkez ilçede %50, ilçelerde % 11.8 (2 firma) bulunmaktadır.

Firmaların ürettiği ürünler için kalite belgesi durumları incelendiğinde, TSE kalite belgesi olan merkezde 8 firma (% 40) ve ilçelerde 2 firma (% 11.8) görülmektedir. Kalite belgesi alımını düşünen ve başvuru aşamasında olan 2 firma (% 11.8) bulunmaktadır.

Firmaların sermaye şekilleri ise; öz sermaye, banka kredi ve çevreden alınan şahsi borçlar şeklinde olup, merkezde ve ilçelerde firmaların sermayelerinin tamamı öz sermaye şeklindedir. Bunun yanında merkez ilçede, banka kredisi alan iki firma ve şahsi borç alan bir firma bulunmaktadır. İlçelerde ise banka kredisi alan sadece bir firmaya rastlanmıştır.

3.6. Yedek Parça, Garanti ve Servis Hizmeti

Firmaların merkez ilçede % 80'i (16 firma), ilçelerde % 47.1'i (8 firma) imal ettikleri makinalar için yedek parça hizmeti sağlamaktadır. İmal edilen alet-makinalar için, merkez ilçede 14 firma (% 70), ilçelerde 12 firma (% 70.6) ürünlerine garanti vermektedir. Garanti süreleri 1-3 yıl arasında değişmekte olup, merkezde 10 firma (1 yıllık), 4 firma (2 yıllık); ilçelerdeki firmalardan 9 firma (1 yıllık), 2 firma (2 yıllık) ve 1 firma da (3 yıllık) ürünlerine garanti vermektedir.

Firmaların satış sonu servis hizmeti, ya arızalanan ürünün atölyeye getirilip tamir ettirilmesi ya da firmanın bir görevlisinin ürünün bulunduğu yere gitmesi şeklinde olmaktadır.

Arızalanan ürünün atölyeye getirilip tamir ettirilmesi şeklindeki uygulama, merkezde 20 firmadan 11 firma (% 55) ile ve ilçelerde ise 17 firmadan 15 firma (% 88.2) ile gerçekleşmektedir. Ürünün atölyeye kadar

getirilmeyecek durumda olması veya zamanın kısıtlı olması vs. durumlarda firmanın bir görevlisinin ürünün bulunduğu yere gitmesi hizmeti, merkezde ve ilçelerde dörder firma tarafından yürütülmektedir.

3.7. Firmaların Tarım Makinaları İmalatı Dışındaki Uğraşları

Firmaların imalat dışındaki uğraşları; tamirat, demir doğrama işleri, diğer makinalar, çiftçilik ve diğer şeklinde görülmektedir. Merkez ilçede tamirat işleriyle meşgul olan firma sayısı 14 (% 70), demir doğrama işiyle meşgul olan 7 (% 35), tarım makinası imalatı dışındaki makina üretimi yapan firma sayısı 3 (% 15), çiftçilikle meşgul olan ise 4 (% 20) firma bulunmaktadır. Bu işlerin dışındaki işlerle meşgul olan 7 firma (%35) vardır. İlçelerdeki firmalarda tamirat işiyle meşgul olan 11 (% 64.7), demir doğrama işiyle meşgul olan 1 (% 5.9), diğer makine üretimi yapanlar 3 (% 17.6), çiftçilikle uğraşan 5 (% 29.4) firma bulunmaktadır. İki firma da bu işlerin dışındaki işlerle meşgul olmaktadırlar.

3.8. İşletmelerin Gelecekle İlgili Planları

Firmalar işlerde azalma, sermaye yetersizliği, yaşlılık, yeni iş dallarına kayma, yüksek vergiler gibi nedenlerle tarım alet-makine işini bırakmayı düşünmektedir. Tokat merkezde bu işi bırakmayı düşünenler 20 firmadan 10 firma, ilçelerde 17 firmadan 6 firma bulunmaktadır. Bu sorunlar; Tokat merkezde işlerde azalmadan dolayı 9 firma, sermaye yetersizliğinden dolayı 6 firma, yaşlılıktan dolayı 2 firma, yeni iş alanlarından dolayı 2 firma, yüksek vergilerden dolayı 4 firma işi bırakmayı düşünmektedir. İlçelerdeki firmalarda ise işlerde azalmadan dolayı 6 firma, sermaye yetersizliğinden dolayı 4 firma, yaşlılıktan dolayı 3 firma, yeni iş alanlarından dolayı 2 firma, yüksek vergilerden dolayı 2 firma işi bırakmayı düşünmektedir.

4. Sonuç

Ülkemizin tarımsal ürün ve tarım makinaları sayısı ve üretimi bakımından istenen noktada olmadığı görülmektedir. Çalışma konusunu oluşturan Tokat merkez ve ilçelerindeki tarım makinaları imalatının incelenmesi ve sorunlarını içeren güncel bilgilerin daha önce yapılan 1993 yılı verilerini kapsayan çalışmaya göre oransal olarak gelişmeler olmasına rağmen yeterli olmadığı görülmektedir.

Tarım makinaları imalatında geleceğe ayak uyduramayan ve rekabet koşullarına göre hareket etmeyen firmaların günümüzde hayatta kalması söz konusu değildir. Bunun için imalatçıların rekabet öncelikli alanları, performans hedeflerini ve nihayet aksiyon planlarını yapmaları kısaca yeniden bir strateji uygulamaları zorunluluktur. Gelişen teknoloji ve rekabet şartlarına ve AB'ye girme yolundaki ülkemizin hem tarım ve hem de imalat sektöründe de gerekli adımları ve atılımları yapabilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

Altuntaş, E., H. Demirtola, 2004. Ülkemizin Tarımsal Mekanizasyon Düzeyinin Coğrafik Bölgeler Bazında Değerlendirilmesi. GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(2), s: 63-70.

Coşkun, M.B., C. Özarslan, İ.Yalçın, T.Doğan, 1998. Aydın Yöresinde Tarım Makinaları İmalat Sanayinin Yapısal Durumu. Ege Bölgesi 1. Tarım Kongresi.

Eker, B. 2003. Türkiye'de Tarım Makinaları İmalat Sektöründe İmalat Stratejisi. Tarımsal Mekanizasyon 21. Ulusal Kongresi, 3-5 Eylül 2003, s: 61-73. Konya.

Ergüneş, G., M. Dilmaç, E. Özgöz, 1994. Tokat Yöresindeki Tarım Alet ve Makina İmalatçılarının Durumu ve Sorunları Üzerinde Bir Araştırma. Tar.Mekanizasyon 14. Ulusal Kongresi, 20-22 Eylül, s: 446-454, Antalya.

Evcim, H.Ü., E.Ulusoy, E.Gülsoylu, K.Sındır, E.İçöz. 2005. Türkiye Tarımı Makinalaşma Durumu. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Kongresi, Tarım Haftası' 2005, Kongre Kitabı II. Cilt, s: 869-892.

Sabancı, A., İ. Akıncı, D. Yılmaz, 2003. Türkiye Traktör Parkı ve Bazı teknik Özellikleri. Tarımsal Mekanizasyon 21. Ulusal Kongresi, 3-5 Eylül 2003, s: 139-146, Konya.